

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΧΕΛΜΟΥ-ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ
MANAGEMENT BODY OF CHELMOS-VOURAIKOS

Χάρτης πεζοπορικών διαδρομών Χελμού-Βουραϊκού

Hiking and trails map of Chelmos-Vouraikos

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΧΕΛΜΟΥ-ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ

Asperula arcadiensis Sims

Επιμέλεια κειμένων, μετάφραση, επιλογή φωτογραφικού υλικού:

Ο Πρόεδρος ΔΣ, Καθ. Γρηγόρης Ιατρού
& το Επιστημονικό προσωπικό του ΦΔΧΒ:

Μαρία Καμπλάρη, Βιολόγος MSc

Ελένη Κουμούτσου, Περιβαλλοντολόγος, MSc.

Γιώργος Ρουσινός, Δασολόγος, MSc.

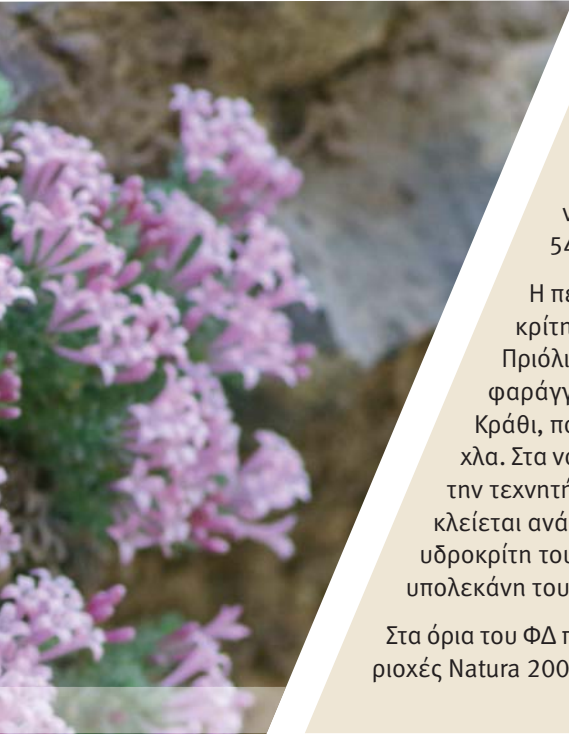
Νίκος Τοπουζίδης, Γεωλόγος

*Ευχαριστούμε τον Δρ. Ιωάννη Κόκκορη
για την σημαντική συμβολή του στη διαμόρφωση των τελικών χαρτών.*

Αγ. Αλεξίου 35, Καλάβρυτα, Αχαΐας
35, Ag. Alexios Str., Kalavryta, Achaia.
Website: www.fdchelmos.gr
Email: fdxb@otenet.gr
TEL: 26920-29140, FAX: 26920-29141

Ο Φορέας Διαχείρισης (ΦΔ) Χελμού – Βουραϊκού και η Βιοποικιλότητα της Προστατευόμενης Περιοχής

Ο Φορέας Διαχείρισης (ΦΔ) Χελμού - Βουραϊκού θεσμοθετήθηκε με σκοπό τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, των φυσικών πόρων και της αναγνωρισμένης οικολογικής αξίας των φυσικών οικοσυστημάτων της ευρύτερης περιοχής του ορεινού όγκου του Χελμού και του Βουραϊκού ποταμού. Η συνολική έκταση του Εθνικού Πάρκου ανέρχεται περίπου σε 544.000 στρέμματα.

Η περιοχή ευθύνης του ΦΔ, οριοθετείται στα δυτικά από τον υδροκρίτη του Βουραϊκού ποταμού, που πηγάζει από την περιοχή του Πριόλιθου (1.000μ.), σχηματίζοντας μετά τα Καλάβρυτα το περίφημο φαράγγι του Βουραϊκού, και στα ανατολικά από τον υδροκρίτη του Κράθι, που μαζεύει τα νερά των ορεινών ρεμάτων γύρω από την Ζαρούχλα. Στα νοτιοανατολικά περιλαμβάνει τμήμα της πεδιάδας του Φενεού και την τεχνητή λίμνη της Δόξας, που βρίσκονται στο Ν. Κορινθίας, που περικλείεται ανάμεσα στους δύο ποταμούς, ενώ στα νότια οριοθετείται από τον υδροκρίτη του ποταμού Αροανίου, η λεκάνη απορροής του οποίου αποτελεί υπολεκάνη του Λάδωνα.

Στα όρια του ΦΔ περιλαμβάνονται οι ακόλουθες 4 Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (Περιοχές Natura 2000):

The Management Body of Chelmos-Vouraikos and the Biodiversity of the Protected Area

The Management Body (MB) of Chelmos - Vouraikos was established in order to preserve the biodiversity, the natural resources and the ecological value of the natural ecosystems in the area around the mountain range of Chelmos and the river of Vouraikos. The overall extent of the National Park is approximately 54,400 ha.

The jurisdiction area of the Management Body of Chelmos - Vouraikos is bordered by the watershed of Vouraikos River to the west, which springs from the region of Priolithos (1,000 metres) and forms the famous Vouraikos Gorge near the town of Kalavryta and by the watershed of Krathi river to the

east, which gathers the waters of the mountain streams around Zarouchla. To the southeast, it includes part of the Feneos plain and the artificial lake Doxa, which are located at the regional unit of Corinthia. To the north it consists of the coastline which is surrounded by the two rivers, while to the south it is bordered by the watershed of Aroania River, whose drainage basin is a sub-drainage basin of Ladon.

The protected area consists of 4 Sites of Community Importance - SCI (Natura 2000 areas), which are the following:

Crocus nivalis Bory & Chaub.

1. Όρος Χελμός – Ύδατα Στυγός (GR2320002)

2. Φαράγγι Βουραϊκού (GR2320003)

3. Αισθητικό δάσος Καλαβρύτων (GR2320004)

4. Σπήλαιο Καστριών (GR2320009)

καθώς και μία Ζώνη Ειδικής Προστασίας για την Ορνιθοπανίδα **“Φαράγγι του Βουραϊκού και περιοχή Καλαβρύτων” (GR2320013)**.

Η οικολογική αξία της περιοχής όσον αφορά στον κλωρικό της πλούτο είναι τεράστια. Αντίστοιχα αξιόλογη είναι και η πανίδα, η οποία περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό εντόμων, αμφιβίων, ερπετών, πουλιών και θηλαστικών.

Η γεωμορφολογία του εδάφους, η διαμόρφωση διαφορετικών οικοσυστημάτων, το υψομετρικό εύρος, σε συνδυασμό με την εναλλαγή των εποχών, έχουν συμβάλλει στη διαμόρφωση ποικίλων μικροθέσεων, στις οποίες τα φυτικά είδη έχουν προσαρμοστεί εξαιρετικά εδώ και εκατομμύρια χρόνια. Στην περιοχή έχουν καταγραφεί περισσότερα από 1.000 είδη και υποείδη φυτών, αν και δεν έχει ολοκληρωθεί η πλήρης καταγραφή της κλωρίδας της περιοχής. Επιπλέον, η μοναδικότητα του ορεινού συμπλέγματος οφείλεται και στην παρουσία των 5 τοπικών ενδημικών, δηλαδή ειδών που σε παγκόσμια κλίμακα φύονται αποκλειστικά στο Χελμό. Αυτά είναι: *Alchemilla aroanica*, *Corydalis*

1. Mount Chelmos Styx Waters (GR232002)

2. Vouraikos Gorge (GR2320003)

3. Aesthetic Forest of Kalavryta (GR2320004)

4. Kastria Caves (GR2320009)

It also includes the Special Protection Area on the Conservation of Wild Birds, ie. **“Vouraikos Gorge and Kalavryta region” (GR2320013)**.

The ecological value as far as the region’s flora is concerned is immense. The fauna, which consists of a large number of insects, amphibians, reptiles, birds and mammals, is also of considerable importance.

The structure of the terrain, the development of different ecosystems, the range of the altitude, in combination with the alternation of the seasons, have contributed to the formation of various niches where plants grow, to which they have already adjusted since millions of years. There have been documented more than 1,000 species and subspecies of plants however the recording of the flora of the region is not yet complete. One of the reasons why

this mountain range is so unique is due to the presence of 5 local endemics; species which exist exclusively in Chelmos and nowhere else in the world. These are: *Alchemilla aroanica*, *Corydalis blanda* subsp. *oxelmannii*, *Lonicera alpigena* subsp. *hellenica*, *Polygala subuniflora* and *Valeriana crinii* subsp. *crinii*. The ecological value of the mountainous landscape is more strongly manifested by the presence of the plant *Globularia stygia*, which is a priority species of the European Directive 92/43.

There is also a large number of pharmaceutical plants in the region such as ironwort (*Sideritis claudeslin*), sage (*Salvia officinalis*), horse mint (*Mentha longifolia*), etc.

The region’s fauna is particularly significant. It includes 76 species of invertebrates (worms, spiders, insects etc.), 4 species of fish, 9 species of amphibians (frogs, tritons) and 18 species of mammals, with many rare and protected species among them, such as the 5 species of bats, the otter (*Lutra lutra*), the wildcat (*Felis silvestris*), etc. It is particu-

blanda subsp. *oxelmannii*, *Lonicera alpigena* subsp. *hellenica*, *Polygala subuniflora*, *Valeriana crinii* subsp. *crinii*. Η οικολογική αξία του ορεινού τοπίου αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο, από την παρουσία του φυτού *Globularia stygia* Orph, είδος προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής οδηγίας (92/43).

Στην περιοχή επιπλέον, απαντάται πληθώρα φαρμακευτικών ειδών όπως είναι το τσάι (*Sideritis claudina*), το φασκόμυλο (*Salvia officinalis*), η μέντα (*Menta longifolia*) κ.α.

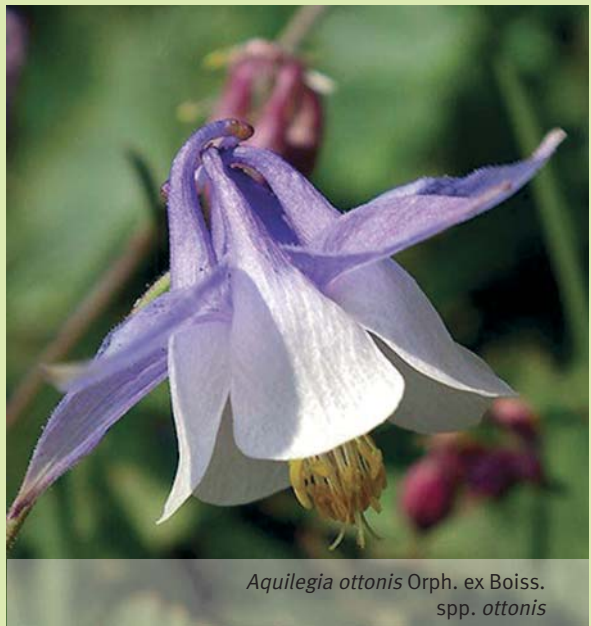
Ιδιαίτερα αξιόλογη είναι και η πανίδα της περιοχής, η οποία περιλαμβάνει 76 είδη ασπόνδυλων (σκώληκες, αράχνες, έντομα κ.λ.π.), 4 είδη ψαριών, 9 είδη αμφιβίων (βάτραχοι, τρίτωνες) και 18 είδη θηλαστικών που ανάμεσά τους περιλαμβάνονται σπάνια και προστατευόμενα είδη, όπως τα 5 είδη νυχτερίδων, η βίδρα (*Lutra lutra*), η αγριόγατα (*Felis silvestris*) κ.α. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στα είδη πουλιών που βρίσκουν μόνιμο ή εποχιακό καταφύγιο στο Εθνικό Πάρκο, και ανάμεσα σε αυτά, τα εμβληματικά μεγάλα και μικρά αρπακτικά, όπως ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), ο φιδαιτός (*Circaetus gallicus*), ο πετρίτης

Ichtyosaura alpestris Laurenti

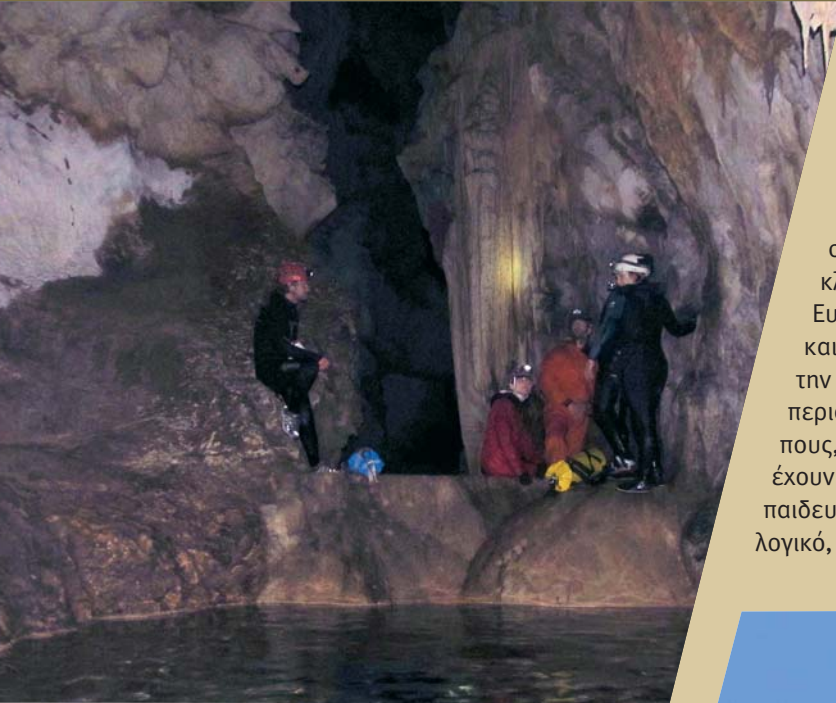
(*Falco peregrinus*), το σαΐνι (*Accipiter brevipes*), ο τσίφτης (*Milvus migrans*) και ο μπούφος (*Bubo bubo*). Στα αλπικά λιβάδια του Χελμού ζει ένας σημαντικός αριθμός ειδών ενδημικών πεταλούδων (Λεπιδόπτερα). Ορισμένα είδη σχηματίζουν στην περιοχή μικρούς πληθυσμούς, ενώ κάποια από αυτά, όπως η *Anthocharis damone*, *Thersamonia thetis*, *Eriogaster catax*, *Papilio alexanor*, *Parnasius mnemosyne*, και η νυχτοπεταλούδα *Calimorpha quantripunetaria*, κάνουν μια από τις λιγοστές εμφανίσεις τους στον Ελλαδικό χώρο και φανερώνουν την μοναδικότητα αυτών των ενδιαιτημάτων και την αναγκαιότητα προστασίας τους από ανθρώπινες παρεμβάσεις.

larly important to mention the presence of 149 bird species which find permanent or temporary refuge in the National Park. Among these birds there are the emblematically big and small birds of prey, such as the golden eagle (*Aquila chrysaetos*), the short-toed snake eagle (*Circaetus gallicus*), the peregrine falcon (*Falco peregrinus*), the levant sparrowhawk (*Accipiter brevipes*), the black kite (*Milvus migrans*) and the eagle-owl (*Bubo bubo*). In the Alpine plains, there is a large number of endemic butterflies (*Lepidoptera*). Some of these species form small populations in the region, while others such as the *Anthocharis damone*, the *Thersamonia thetis*, the *Eriogaster catax*, the *Papilio alexanor*, the *Parnasius mnemosyne*, and the moth *Calimorpha quantripunetaria*, make one of their few appearances in Greece; a fact which reveals the uniqueness of these habitats and the necessity for their protection from human intervention.

Aquilegia ottonis Orph. ex Boiss.
spp. *ottonis*

Γεωπάρκο Χελμού – Βουραϊκού The Chelmos-Vouraikos Geopark

Εξερευνώντας το μη επισκέψιμο τμήμα του Σπηλαίου των Λιμνών / Exploring the non-touristic part of the Cave of the Lakes
(photo: Thanos Xanthopoulos)

Ο Φορέας Διαχείρισης Χελμού-Βουραϊκού θέλοντας να συμβάλει στην προώθηση δράσεων εναλλακτικού τουρισμού, όπως είναι ο Γεωτουρισμός, και δίνοντας έμφαση στην προστασία και ανάδειξη της γεωλογικής κληρονομιάς, το 2009 έγινε μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Γεωπάρκων (EGN) και του παγκόσμιου Δικτύου (GGN) υπό την αιγίδα της UNESCO. Η προστατευόμενη περιοχή περιλαμβάνει σημαντικούς Γεώτοπους, δηλαδή γεωλογικές περιοχές που έχουν ιδιαίτερη επιστημονική, αισθητική, εκπαιδευτική αξία αλλά και αρχαιολογικό, οικολογικό, ιστορικό ή πολιτιστικό ενδιαφέρον.

Falco tinnunculus Linnaeus
photo: D. Doganos

The management Body of Chelmos-Vouraikos became a member of the European Geoparks Network (EGN) and the Global Geoparks Network (GGN) under the supervision of UNESCO in 2009, with the purpose of promoting alternative tourism such as geotourism and conserving and enhancing the geological heritage. The protected area includes geological regions with special scientific, aesthetic and educational value as well as archeological, ecological, historical and cultural interest.

Η λίμνη Δόξα στο Φενεσό / lake Doxa at Feneos

Περιπατητικά μονοπάτια στην Προστατευόμενη Περιοχή Hiking trails in the Protected Area

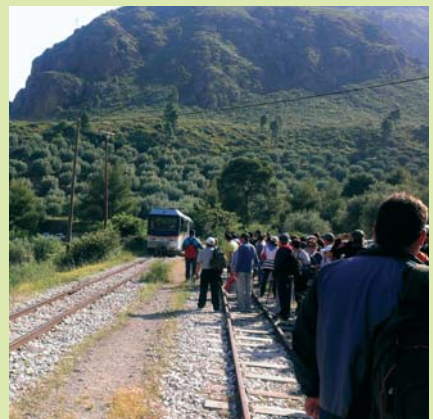

Μονοπάτι στο Αισθητικό δάσος Καλαβρύτων / Trail at the Aesthetic forest of Kalavryta

Υπάρχει πληθώρα μονοπατιών που διασχίζουν την προστατευόμενη περιοχή. Το πιο γνωστό από αυτά είναι το τμήματα του διεθνούς μονοπατιού E4, το οποίο ως γνωστό ξεκινάει από τα Πυρηνναία Όρη στην Ισπανία, διασχίζει πολλές χώρες καθώς και την Ελλάδα, ενώ στην Πελοπόννησο συνεχίζεται από το Διακοπτό, διασχίζει το φαράγγι του Βουραϊκού ποταμού περνάει από την ιστορική πόλη των Καλαβρύτων, το πανέμορφο Σπήλαιο των Λιμνών, τις δροσερές πηγές του Αροαίου και του Λάδωνα ποταμού. Στο Διακοπτό, μια μικρή και όμορφη παραλιακή πόλη, μπορείτε να έρθετε οδικώς από Αθήνα (160 χιλ) ή από Πάτρα (54 χιλ), μέσω της Εθνικής οδού Αθηνών - Πατρών.

There is a large number of trails throughout the Protected Area. The most well know is part of the **E4 European long distance path** that cuts through the Protected area. The E4 path is one of the European long-distance paths. Its European mainland route, starts at its westernmost point in Pyrenees Mountains in Spain it continues through France, Switzerland, Germany, Austria, Hungary, Romania and Bulgaria to end in Greece. Then, it visits the Greek island of Crete as well as Cyprus. Its length is more than 10,000 km, but the route through Romania and part of Bulgaria is not yet completely defined.

In the Peloponnese, the trail passes “Diakopto”, runs through the Vouraikos gorge, passes by the historic city of “Kalavryta”, the beautiful Cave of the Lakes, the cool springs Aroanios river and Ladon river. “Diakopto”, is a small and beautiful coastal city, where you can come by car or bus from Athens (160 km) or from Patras (54 km) through the National Road of Athens-Patras.

34ο πέρασμα
στο Φαράγγι του Βουραϊκού.
34th annual crossing
of Vouraikos gorge.

"E4": Διακοπτό - Φαράγγι Βουραϊκού - Καλάβρυτα

"E4": Diakopto - Vouraikos gorge - Kalavryta

Το διεθνές μονοπάτι E4 εισέρχεται στην Προστατευόμενη Περιοχή στην περιοχή του Διακοπτού και κινείται μέσα στο φαράγγι του Βουραϊκού, ακολουθώντας πιστά την γραμμή του οδοντωτού σιδηρόδρομου. Στις 10 Μαρτίου 1896 το τρένο πραγματοποίησε το πρώτο του δρομολόγιο. Η διαδρομή ξεκινά από το Διακοπτό διασχίζει το φαράγγι του Βουραϊκού περνά το χωριό Ζαχλωρού και καταλήγει στα Καλάβρυτα. Η διαδρομή με το τρένο διαρκεί περίπου 1 ώρα.

Το φαράγγι του Βουραϊκού ποταμού βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Πελοποννήσου μεταξύ του Όρους Χελμού και των ανατολικών προεκτάσεων του Παναχαϊκού όρους. Η δράση των νερών του ποταμού έχει σχηματίσει αυτό το από κρημνο και βαθύ φαράγγι. Το σημαντικότερο γεωλογικό υπόστρωμα είναι κροκαλοπαγές, ενώ σε μερικές τοποθεσίες υπάρχουν και ασβεστόλιθοι.

Η ιδιομορφία του μικροκλίματος και η ιδιαιτερότητα του υποστρώματος, προσδίδουν στο φαράγγι μια σπουδαία και πλούσια βιοποικιλότητα, με αυξημένα επίπεδα ενδημισμού σε φυτά, σπάνια ζώα και επί μέρους οικοτόπους. Οι απότομες κροκαλοπαγείς πλαγιές του φαραγγιού, αποτελούν καταφύγιο

The E4 path enters the Protected area at Diakopto village, passes through the Vouraikos gorge, following the rack railway tracks. The rack railway was founded by Charilaos Trikoupis. The contract for the construction of the line was signed in 1889 and the project was delivered seven years later. The line was designed by French technicians.

It was a very challenging project due to the inaccessible terrain. On March 10th 1896 the train made its first trip. The route starts from "Diakopto" crosses the Vouraikos gorge, passes through the Zahlorou" village and the route at "Kalavryta". The trip is about an hour long.

Since 1931, the second Sunday of May, the Kalavryta Mountaineering club is organizing the "Annual Crossing of Vouraikos gorge" along with many parallel events.

Vouraikos gorge is located in the northern Peloponnese, between the Mount Chelmos and the eastern extensions of mount Panachaiko. The flowing water of the river has formed the steep

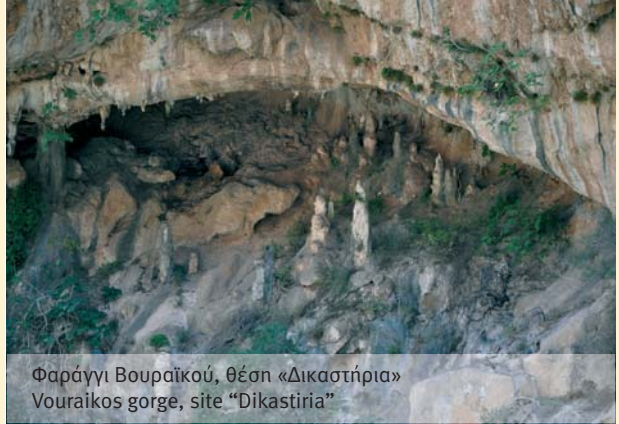
Φαράγγι Βουραϊκού,
θέση «Σιφώνι»
Vouraikos gorge, site "Sifoni"

- Σπήλαιο Λιμνών - Πηγές Αροάνιου - Πηγές Λάδωνα - Cave Lakes - Aroanios springs - Ladonas springs

αρπακτικών πουλιών μικρού και μεγάλου μεγέθους. Χαρακτηριστικοί οικότοποι του φαράγγιού είναι το σχετικά εκτεταμένο πευκοδάσος 3-4 χλμ. βόρεια της Ζαχλωρούς, οι φυτοκοινωνίες των υδρόφιλων ειδών στην παρόχθια βλάστηση που σε μερικά σημεία δημιουργούν παραποτάμια δάση, τα οποία συναντάμε σπάνια στην Πελοπόννησο, τα σπάνια και ενδημικά αγριολούλουδα στις απόκρημνες πλαγιές του και οι θαμνώνες στα χαμηλότερα υψόμετρα με αριές, φράξους, κουμαριές και άρκευθους.

Κατά τη διάρκεια της διαδρομής, εμφανίζονται θαυμαστοί καταρράκτες και σπήλαια με σταλαγμίτες και σταλακτίτες. Τα πιο συναρπαστικά σημεία της διαδρομής είναι οι θέσεις Νιάματα, Πόρτες, Τρικλιά, Δικαστήρια και Σιφώνι.

Μετά τα Καλάβρυτα το μονοπάτι E4 συνεχίζει από το διάσελο του Αγίου Νικολάου και κατηφορίζει προς τους οικισμούς Άνω και Κάτω Λουσών, όπου βρίσκεται το μνημείο λαϊκής αρχιτεκτονικής, ο πύργος των Πετμεζαίων του 17ου αιώνα. Επόμενη στάση είναι το μοναδικό Σπήλαιο των Λιμνών με τις 13 κλιμακωτές λίμνες και η Μαύρη Λίμνα με τον όμορφο καταρράκτη. Ακολουθεί το χωριό Πλανιτέρο όπου βρίσκονται οι πηγές του Αροάνιου ποταμού ενώ στο τελευταίο κομμάτι του μονοπατιού εντός τη ΠΠ βρίσκουμε τις πηγές του ποταμού Λάδωνα και το κλήμα του Πausανία, κοντά στο χωριό Παγκράτι.

Φαράγγι Βουραϊκού, θέση «Δικαστήρια»
Vouraikos gorge, site "Dikastiria"

and spectacular gorge. The geological substrate mainly consists of conglomerates and in some locations limestone. Due to the particularity of the local micro-climate and the specificity of the gorge's substrate, there is a very high biodiversity in the area, increased levels of endemism in plant species, rare wildlife animals and various habitats. The steep slopes of the gorge, is a refuge for big and small raptors. Characteristic habitats of the canyon are: the relatively extensive pine forest, 3-4 km. north of "Zachlorou" village, the rare and endemic wildflowers on the steep slopes, scrub vegetation at lower elevations with oak, ash, strawberry and prickly juniper and finally the communities of hydrophilic plant species, which in some places form riparian forests, scarcely found in the Peloponnese.

During the journey one can admire the waterfalls, streams and caves with stalactites and stalagmites. The most beautiful and geological interesting parts of the gorge are the positions "Niamata", "Portes", "Trikilia", "Sifoni" and "Dikastiria".

After Kalabryta, E4 path continues from the col of St. Nicholas and descends to the village Lousoi, where there is a folk art architecture monument "the tower of Petmeza family" dated at the 17th century. Next stop is the unique Cave of the Lakes with the famous 13 cascaded lakes and nearby the "Black Lake" location with a beautiful waterfall. Next we cross through the village "Planitero" where there are the springs of Aroanios river. Finally at the last part of the path within the Protected Area we come across the springs of Ladon river at location "chelonospilia" and the vine of Pausanias, near "Pagrati" village.

Καλάβρυτα – Σκεπαστό – Πλατανιώτισσα – Ζαχλωρού Kalavryta – Skepasto – Plataniotissa – Zachlorou

Το μονοπάτι, μήκους 35 χιλιομέτρων, ξεκινάει από το σιδηροδρομικό σταθμό Καλαβρύτων και αφού περάσει από το Σκεπαστό, ανηφορίζει προς την ομώνυμη κορφή. Παρακάμπτεται η κορυφή, διασχίζεται το οροπέδιο και κατηφορίζει προς τη Βάλτα. Από εκεί, ακολουθώντας τον δρόμο φθάνουμε στην Πλατανιώτισσα, όπου βρίσκεται το ιερό προσκύνημα της Παναγίας, μέσα στον κορμό του μεγάλου Πλατάνου, που έχει χαρακτηριστεί μνημείο της φύσης. Συνεχίζουμε, ακολουθώντας το δρόμο προς τη Βιλβίνα και από εκεί, αφού παρακαμφθεί το χωριό Δουμενά, κατηφορίζουμε προς την Κάτω Ζαχλωρού. Είναι ένα ορεινό χωριό των Καλαβρύτων χτισμένο σε υψόμετρο 623 μέτρων στις πλαγιές ενός από τους ορεινούς όγκους που περιβάλλουν το φαράγγι του Βουραϊκού ποταμού.

Το χωριό διασχίζει ο οδοντωτός σιδηρόδρομος Διακοπού - Καλαβρύτων, στο σταθμό του οποίου αποβιβάζονται όσοι θέλουν να επισκεφθούν την Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση. Γύρω από το σταθμό υπάρχουν αρκετές ταβέρνες και ξενώνες όπου μπορούν να φιλοξενηθούν οι επισκέπτες της περιοχής. Απέχει 10 χλμ. από τα Καλάβρυτα και 12 χλμ. από το Διακοπτό. Από την Κάτω Ζαχλω-

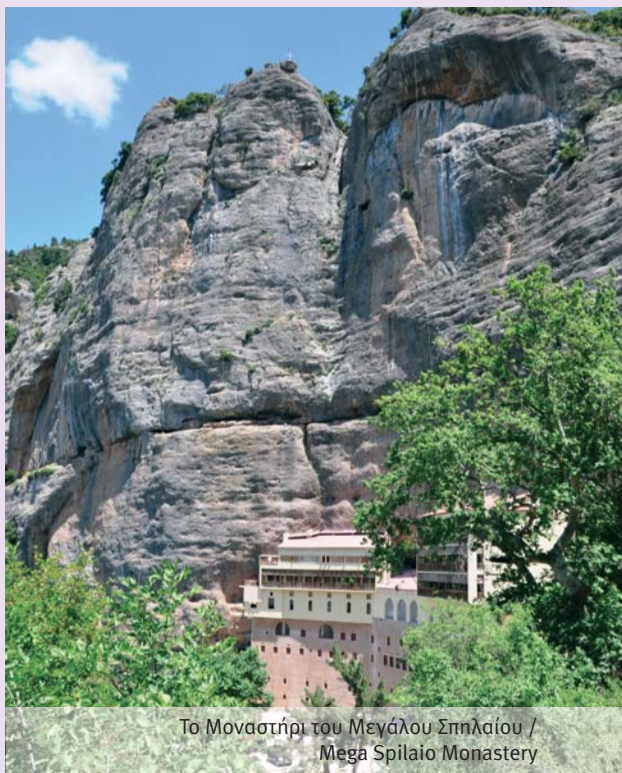
Anthocaris cardamines L.

The 35km-long trail, starts from the rack railway station at Kalavryta and after passing “Skepasto” village, ascends to the homonymous peak. There, the trail bypasses the peak, crosses the plateau and descends down to the “Valta” village. Following the asphalt road we reach “Plataniotissa” where there is a shrine of Holy Mother, within the trunk of a very big plane tree, which is designated as a monument of nature. Following the road to “Vilivina” village and after bypassing “Doumena” village, the trail leads down to “Kato Zachlorou” village.

The latter is a mountainous village of Kalavryta built at 623 meters, on the slopes of Chelmos mountain range that surround the gorge of Vouraikos river. It is a touristic village with several taverns and lodging places, situated 10 km from “Kalavryta” and 12 km from “Diakopto”. The rack railway of Diakopto-Kalavryta crosses the village and from this

– E4 – Ι.Μ. Μεγάλου Σπηλαίου
 – E4 – Mega Spilaio Monastery

Το Μοναστήρι του Μεγάλου Σπηλαίου /
 Mega Spilaio Monastery

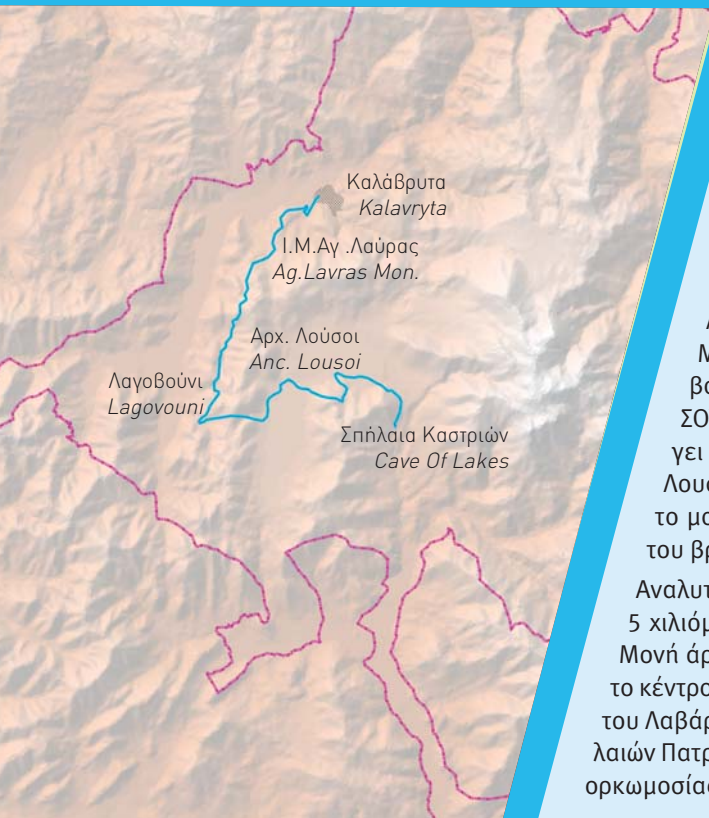
ρού, κανείς συναντάει το μονοπάτι E4. Επόμενος σταθμός, η Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου, δέκα χιλιόμετρα βορειοανατολικά των Καλαβρύτων, στο δρόμο που ενώνει την εθνική οδό Πατρών – Αθηνών με τα Καλάβρυτα, κτισμένη στο άνοιγμα ενός μεγάλου φυσικού σπηλαίου (απ' όπου και το όνομα της) της οροσειράς του Χελμού, επάνω από την απότομη χαράδρα του Βουραϊκού ποταμού σε υψόμετρο 940 μέτρων. Απόλυτα εναρμονισμένο με το άγριο και εντυπωσιακό τοπίο της περιοχής το οκταώροφο συγκρότημα της Μονής καθηλώνει και τον πιο αδιάφορο επισκέπτη. Το καθολικό της Μονής σκαμμένο στο βράχο, είναι ναός σταυροειδής, εγγεγραμμένος με δύο νάρθηκες. Ο κύριος ναός έχει τοιχογραφίες του 1653, αξιόλογα μαρμαροθετήματα στο δάπεδο, ξυλόγλυπτο τέμπλο κ.λ.π. ενώ στο νάρθηκα οι τοιχογραφίες ανάγονται στις αρχές του 19ου αιώνα.

train station begins a short trail (app 1,5km) up to “Mega Spilaio Monastery” located to the northeast. The “Mega Spilaio Monastery” is built within the opening of a large natural cave (hence the name – Spilaio = Greek name for “Cave”) of mount Chelmos above the steep ravine of Vouraikos river, at an altitude of 940m. In perfect harmony with the spectacular landscape, the eight-storey complex of the Monastery captivates any visitor. The monastery dug into the rock, is a cruciform church, registered with two splints. In the main temple there are frescoes dated back to 1653 AD, remarkable marble floors, etc.

Ο Βουραϊκός ποταμός στη Ζαχλωρού.
 Vouraikos river, at Zachlorou village.

Καλάβρυτα - Ι.Μ.Αγ. Λαύρας - Λαγοβούνι - Αρχ. Λούσοι Kalavryta - Ag.Lavras Mon. - Lagovouni - Anc. Lousoi

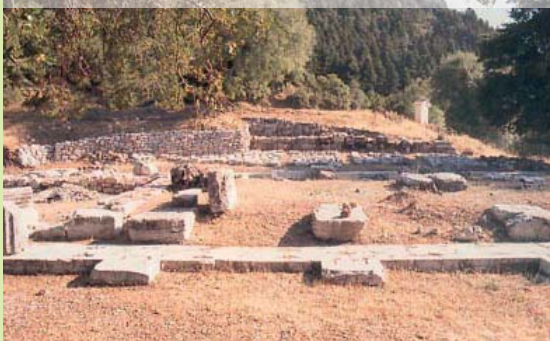

Η διαδρομή μήκους 22 χιλιομέτρων, ξεκινάει από τα Καλάβρυτα, περνά από την Ιστορική Μονή της Αγ.Λαύρας, συνεχίζει για το δάσος του Λαγοβουνίου και από εκεί αφού περάσει από τους Αρχαίους Λουσούς και τα Σπήλαια Λιμνών στα Καστριά, καταλήγει και πάλι στο μονοπάτι Ε4.

Το πρώτο τμήμα της διαδρομής (Καλάβρυτα- Αγ. Λαύρα) είναι ο υπάρχων δρόμος που οδηγεί στη Μονή. Στη συνέχεια διασχίζει το δάσος του Λαγοβουνίου και μετά, αφού περάσει από τον κάμπο των ΣΟΥΔΕΝΩΝ, παλαιά ονομασία των Λουσών, καταλήγει στη θέση όπου βρίσκονται τα ερείπια των Αρχαίων Λουσών και ο Ναός της θεάς Αρτέμιδος. Στη συνέχεια, το μονοπάτι κατεβαίνει προς το Ε4, όπου πολύ κοντά του βρίσκονται τα Σπήλαια Λιμνών.

Αναλυτικότερα, η Ιερά Μονή της Αγίας Λαύρας βρίσκεται 5 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της πόλης των Καλαβρύτων. Η Μονή άρχισε να οικοδομείται το 961. Το 1821 αποτέλεσε το κέντρο της Εθνεγερσίας κατά των Τούρκων με την ύψωση του Λαβάρου και την ορκωμοσία των αγωνιστών από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό. Στη Μονή φυλάσσεται το Λάβαρο της ορκωμοσίας των αγωνιστών του 1821.

Αρχαιολογικός χώρος στους Λουσούς
Archaeological site at Lousoi village.

This 22 km route starts at “Kalavryta”, passes through the historical monastery of “Agia Lavra”, continues to the “Lagovouni” forest and after passing the “Ancient Lousoi” and “The Cave of the Lakes” at “Kastria”, returns to the E4 path. The first part of the trail (“Kalavryta” – “Agia Lavra”) is the existing asphalt road to the monastery of “Agia Lavra”. The trail continues through the “Lagovouni” forest, and after parsing the valley of “Soudena” – former name of the village “Lousoi”- it ends at the ruins of “Artemis temple” and “Ancient Lousoi”. Then, the trail heads down to the E4 path, near to the “Cave of the Lakes” at “Kastria” village.

The “Agia Lavra Monastery” is located 5km southwest of the town of “Kalavryta”. The monastery was built back at 961 AD. In 1821 AD became the center of Greek Revolution against the Turks, with the Greek partisans unfurling the banners and taking the auth of the Revolution to the Palaion Patron Germanos monk. This banner is exhibited at the Monastery. North to the Monastery of “Agia Lavra” and up to the hillside rises a monument to the Heroes of the Revolution of 1821 AD, who where sacrificed for the independence

- Σπήλαια Καστριών - Ε4

- Cave Of Lakes - Ε4

Το μοναστήρι της Αγ. Λάυρας,
Agia Lavra monastery.

απόσταση 12 χιλιομέτρων από τα Καλάβρυτα. Κοντά στο Λουσικό βρίσκεται η πόλη των Αρχαίων Λουσών, η οποία είναι γνωστή από το έτος 708 π.Χ. από τον Ολυμπιονίκη Ευρύβατο. Αποτελεί μία ακόμη αρχαία πόλη της περιοχής μας που ανέπτυξε ισχυρή οικονομία και δόξασε τον Ελληνικό Πολιτισμό. Πρόκειται για μια από τις γνωστότερες αρκαδικές πόλεις, που έλεγχε ολόκληρο τον Απάνω κάμπο. Εκεί δεσπόζει και ο δωρικός ναός της Αρτέμιδος Ημέρας ή Ημερασίας (της Άρτεμης που εξημερώνει), που κατασκευάστηκε στις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. Αποτελείται από ένα κεντρικό ναό και πλάγιες στοές. Οι καταβόθρες των Λουσών αποτελούν φυσικές πύλες εισόδου του επιφανειακού νερού στα βάθη της Γης και κοντά τους βρίσκεται ένα πανέμορφο πέτρινο τοξωτό γεφύρι.

Αρχαιολογικός χώρος «Ναού Αρτέμιδος» στους Λουσούς
Archaeological site of "Artemis temple" at Lousoi village.

Μια από τις κλιμακωτές λίμνες του
Σπηλαίου Καστριών / One of the 13 cascaded lakes at
Kastria Cave

of the Greek nation against the Turks. The village "Lagouvouni" is 12 km from Kalavryta. "Lousiko" village is located near the ancient city of "Lousoi" which is known from the year 708 BC by the Olympic Golden Medalist Evryvatos. It is one more ancient city of the area that has developed a strong economy and glorified the Greek culture. This is one of the famous Arcadian cities, which controlled the entire Upper valley. The Doric temple of Artemis of Day (Artemis who tames) is located here, built in the early 3rd century BC. The temple consists of a central temple and side galleries. Nearby there are the sinkholes of Lousoi that lead the surface water into the earth and a beautiful arched stone bridge.

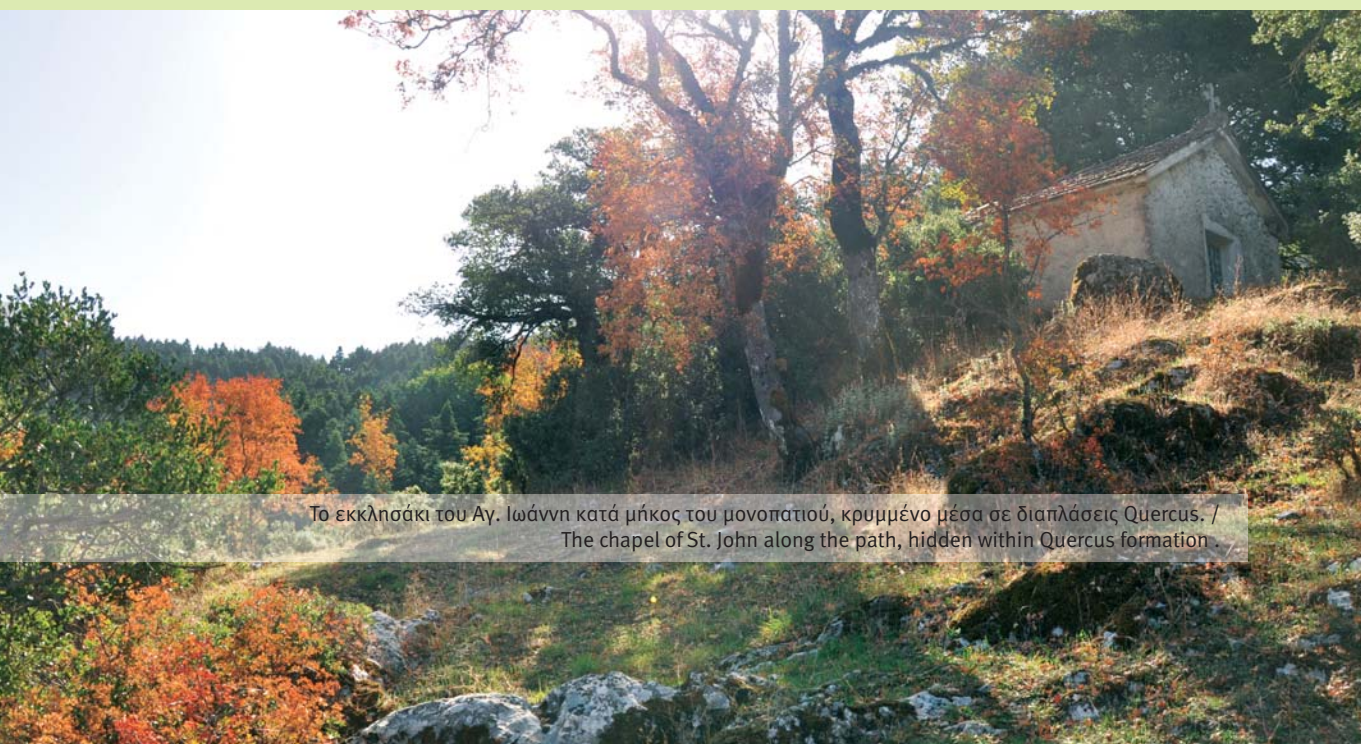
Καλάβρυτα - Χιονοδρομικό Κέντρο - Νεραϊδόραχη Kalavryta - Ski Center - Neraidorachi

Το μονοπάτι ξεκινά από τη θέση "Κεραμιδάκι". Στο πρώτο κομμάτι του έως τη θέση "Κάστρο" είναι χαρακτηριστική η παρουσία του ρέματος «Κερασιές» σχεδόν παράλληλα του μονοπατιού, με σημαντική παροχή νερού σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Δευτερεύοντα ρέματα περιοδικής ροής διακόπτουν σε διάφορα σημεία τη συνέχεια της διαδρομής.

Aporia crataegy L.

Το εκκλησάκι του Αγ. Ιωάννη κατά μήκος του μονοπατιού, κρυμμένο μέσα σε διαπλάσεις Quercus. /
The chapel of St. John along the path, hidden within Quercus formation

- Κάτω Λουσοί

- Kato Lousoi

Το μονοπάτι διασχίζει το Αισθητικό δάσος των Καλαβρύτων όπου κυριαρχεί εκτός από το έλατο η μαύρη πεύκη, η αριά, και το πουρνάρι. Αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία κατά μήκος της διαδρομής μεμονωμένων ατόμων υπεραιωνόβιας καστανιάς.

Μετά τη θέση Βαλβούσι το μονοπάτι ακολουθεί ανατολική διαδρομή έως τον Ξερόκαμπο.

Αφού περάσει τις εγκαταστάσεις του Χιονοδρομικού Κέντρου και το Καταφύγιο, ανεβαίνει στη "Νεραϊδόραχη" και από εκεί στη θέση "Απάνω Λιθάρι". Από εκεί το μονοπάτι συνεχίζει δυτικά για να καταλήξει στο χωριό "Κάτω Λουσοί".

Castanea sativa Mill.
Υπεραιωνόβιο δέντρο καστανιάς/ Perennial chestnut tree.

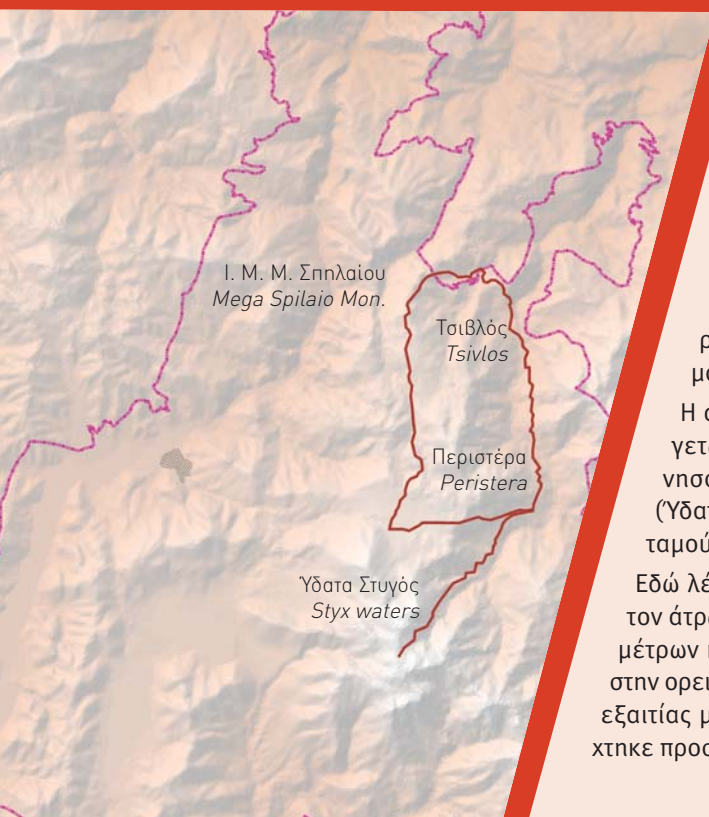

Iphiclides podalirius L.

The trail starts from locationi "Keramidaki". At the first part of the trail, up to the location "Kastro" there is the creak "Kerasies" which runs alongside the path, with significant water supply throughout the year. Minor transient flow streams interrupts at various spots the path. The trail passes through the Aesthetic forest of Kalavryta (Greek fir, black pine, evergreen oak, kermes oak). Remarkable is the presence of a few perennial chestnut trees.

After the location "Valvousi" the trail follows an eastern route to "Xerokampos". After passing by the facilities of the Ski Centre and the Mountain Lodge - which is located a few meters higher- the trail is climbing up to "Neraidorachi" and then to position "Apano Lithari". Finally the path descends westwards to the village "Kato Lousoi".

Υδατα Στυγός – Περιστεέρα – Τσιβλός - Ι. Μ. Μ. Σπηλαιίου

Η διαδρομή που διασχίζει την κοιλάδα της Στύγας και το φαράγγι του Κράθι και έχει έξοδο προς το φαράγγι του Βουραϊκού και το μονοπάτι Ε4.

Το μονοπάτι, ξεκινώντας από την τοποθεσία άνω Λιθάρι και αφού διασχίσει την χαράδρα της Στύγας, διέρχεται από το χωριό Περιστεέρα, συνεχίζει μέχρι την λίμνη Τσιβλού και στην συνέχεια προχωράει προς την Μονή του Μεγάλου Σπηλαιίου και το μονοπάτι Ε4.

Η αλπική λίμνη «Μαυρόλιμνη» είναι η μοναδική παγετωνικής προέλευσης σε ολόκληρη την Πελοπόννησο. Ο εντυπωσιακός καταρράκτης ύψους 200μ (Υδατα Στυγός) είναι μια από τις κύριες πηγές του ποταμού Κράθι σε υψόμετρο 2.100 μ.

Εδώ λέγεται πως η Θέτις έλουσε τον Αχιλλέα κάνοντάς τον άτρωτο. Η λίμνη Τσιβλού βρίσκεται σε υψόμετρο 700 μέτρων και είναι από τις ελάχιστες λίμνες που υπάρχουν στην ορεινή Πελοπόννησο. Η λίμνη Τσιβλού δημιουργήθηκε εξαιτίας μιας κατολίσθησης που έγινε το 1912 όταν φράχτηκε προσωρινά η κοίτη του ποταμού Κράθι.

Styx waters – Peristera – Tzivlos – Mega Spilaio Mon.

«Υδατα Στυγός», ο εντυπωσιακός καταρράκτης 200μ.
“Styx waters”, the impressive 200m waterfall.

This is the trail that crosses through the Styx valley and the Krathis gorge and exits towards the Vouraikos gorge and E4 path. The path, begins from the position "Apano Lithari", crosses through the Styx valley, passes by the "Peristera" village continuing to the lake "Tzivlou" and then proceeds to the "Mega Spilaio Monastery" and connects to the E4 path. The glacial lake "Mavrolimni" is the only alpine lake in the Peloponnese that is dated back to the Ice Ages. The impressive 200m Styx Waterfalls (Styx waters) at an elevation of 2,100m on mount Chelmos, is one of the prominent sources of the Krathis river. According to mythology, the Styx was fearfull creature with a palace in Tartarus and was guarded day and night by Sleepless Dragons . It is also said that in these waterfall Thetis fortified her son Achilleas, after his birth.

The Tzivlou lake is located at an altitude of 700 m. and is one of the few lakes that exist in the mountainous Peloponnese.

The lake was formed on 1912 AD when a strong earthquake cause a massive landslide and Krathis river was temporarily blocked.

Κάτω Λουσοί - Χελμός - Νεραϊδόραχη - Κεφαλόβρυσο - Ελατόφυτο - Πλανητέρο

Πρόκειται για μια παράκαμψη του μονοπατιού Ε4 που ξεκινά από το χωριό Κάτω Λουσοί και φθάνει μέχρι τη θέση Ψηλή Κορυφή του Χελμού στα 2318 μ. Από εκεί το μονοπάτι συνεχίζει προς τη θέση Κάτω Κάμπος και τη θέση Ομάλια. Περνώντας από το χωριό Ελατόφυτο η διαδρομή καταλήγει και πάλι στο κεντρικό μονοπάτι Ε4 στο χωριό Πλανητέρο.

Γερακίνα / *Buteo buteo* L. (photo D. Doganos)

Kato Lousoi - Chelmos - Neraidorachi - Kefalovryso - Elatofyto - Planitero

Παραδοσιακός νερόμυλος στο χωριό Πλανητέρο /
Traditional watermill at Planitero village

This route is a bypass of the main path E4. It sets off from village "Kato Lousoi" and goes up to one of the peaks of mount Chelmos, namely "Psili Korifi", at an elevation of 2318m. The trail continues to the location "Kato Kampos" and after that to "Omalia". After passing through the village "Elatofyto" the path reconnects with the E4 path at village "Planitero".

Πηγές ποταμού Λάδωνα - Σελλά - Κλήμα Πausανία - Παγκράτι

Η κύρια πηγή του ποταμού Λάδωνα βρίσκεται σε ύψος 500 μ. στην τοποθεσία Χελωνοσπηλιά, κοντά στον οικισμό Λυκούρια και αποκαλείται «το μάτι του Λάδωνα». Η Χελωνοσπηλιά είναι η τοποθεσία όπου ξεκίνησε η Ελληνική επανάσταση κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας το 1821. Η πηγή τροφοδοτείται από υπόγειο ποταμό, του οποίου το νερό βγαίνει από ένα μόνο κεφαλάρι και σχηματίζει μια μικρή σε έκταση, αλλά βαθιά λίμνη. Από τις Πηγές του Λάδωνα το μονοπάτι κατηφορίζει προς τη θέση Σελλά όπου και βρίσκεται το «Κλήμα του Πausανία», διατηρητέο μνημείο της φύσης, κοντά στο χωριό Παγκράτι και παράλληλα με τον δρόμο προς την Κλειτορία, έχει ηλικία χιλιάδων ετών και αναφέρεται από τον ιστορικό Πausανία στα «Αρκαδικά» από τον οποίο πήρε το όνομα του.

«Το Μάτι του Λάδωνα», οι πηγές του ποταμού Λάδωνα.
The "eye of Ladon", the springs of Ladon river.

Ladonas r. Springs - Sella - Pausanias' Vine Tree - Pagrati

The main springs of Ladon river, also called "the eye of Ladon river" are located at 500m altitude, at location "Chelonospilia", near Lykouria village. It is said that is the place where the first fight of Greeks against the Turks took place at the beginning of the Greek Revolution against the Ottoman Empire, on 1821 AD. The water arrives to the Ladon springs through an underground river forming a small extent, but deep lake. From the springs of "Ladon" river the trail heads down to the position "Sella" where the "Vine tree of Pausanias" is located. Pausanias was a Greek traveller and geographer of the 2nd century AD, who described ancient Greece from firsthand observations, in a lengthy work of 10 books that constitute a crucial link between classical literature and modern archaeology. This particular vine tree –which is also designated as a Monument of Nature- is dated thousands of years old, and it is mentioned in the "Arcadia", one of Pausanias' books.

Κορυφή Προφήτης Ηλίας
Mount Chelmos, peak Profitis Ilias

ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΧΕΛΜΟΥ-ΒΟΥΡΑΪΚΟΥ
MANAGEMENT BODY OF CHELMOS-VOURAIKOS

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΠΠΕΡΑΑ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πράξη: «Προστασία και Διατήρηση της Βιοποικιλότητας του Εθνικού Πάρκου Χελμού - Βουραϊκού»
Δξονας Προτεραιότητας 9: «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας»
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013»